

Любен Каравелов

Българските проценти в Румъния се умаляват

В българското отделение на „Левант Таймс“ е изпечатана статия под заглавие „Българите в Молдово-Влахия и в Росия“, из която се види, че нашите нещастни братия очакват от тия българи големи помощи, явно съчувствие и извънреден патриотизъм. „Българите из Росия и из Ромъния не трябва да забравят, говори тоя вестник, че тия по-напред от сичко са българи и че имат известна длъжност към майките си и към бащите си.“ „Ние ги подканяме да земат деятелно и разумно участие в нашето възрождение и да помогнат, колкото им иде отръки, на вещественото и нравственото движение на своят народ.“ Тоя вестник се надее, че неговият глас ще бъде услышен и че ромънските и руските българи ще да направят сичко, щото зависи от тях. „Ние сме уверени – говори той, – че българските преселенци ще да разберат нашите съвети и че ще се постараят да ги приведат в действие.“

Да видиме сега какво говори самата действителност. Българското отделение на „Левант Таймс“ мисли, че в Ромъния живеят около 900 000 българи и че тия българи са образовани, богати и развити. „Но по-голямата част от тия добри, поромънчени на поглед българи се показва студена към народното движение и към оная цивилизация, които в последното време са захванали да се разпространяват из отечеството ни“ – говори българското отделение на „Левант Таймс“. Освен това, тоя вестник ни уверява, че ако българите в Росия и да са изгубили своят език и своите народни особености, то българите в Ромъния са оцелели и съхранили са и своето име, и своята народност. „Българските преселенци в Росия са изгубени вече за българският народ – говори тоя вестник. – Това никак не можеме да кажем за българските преселенци в Ромъния. Тия българи са увардили своят майчин език и успели са да натрупат големи богатства.“

Разбира се, че ни едно от гореприведени сведения не е вярно. Да се обясниме. Ние сме в състояние да докажеме фактически, че ни една народност не е успяла да претопи такова голямо количество българи, колкото ги е претопила Ромъния. Ние видиме пред очите си цели села и цели градове, които преди едно столетие са били населени само с българи и в които сега-засага не съществуват нито десет лица, които да познават своят език и които да се не отказват от своето българско произхождение. Да земем за пример Бъзоу, Александрия, Плоещ, Гюргево, Крайово и пр. Който мисли да намери в тия няколко града българи, той лъже и себе си, и другите. Между ромънските българи (из това правило се изключават само браилчани и бесарабските колонисти) съществува убеждение, че който се е родил в Ромъния, той няма вече право да бъде

българин. Ние сме слушали подобни принципи не само от простите и от неразвитите сиромаси, но и от образованите личности, за които народността и националната гордост не са нищо друго освен личен интерес. Единствените личности, които се признават за българи и които се радват на българското възрождение, са ония български преселенци, които са дошли в Ромъния в последните десет години по своята търговия или които са побягнали из отечеството си по политически причини. Но щат ли и тия българи да увардят своята народност? – Ние не вярваме.

Един българин ни разказваше преди няколко години, че той счита за българи и за патриоти само ония личности, които не са оженени и които мислят да се върнат в отечеството си. „Който земе тукашна жена и който тури на главата си ромънски венец, той трябва тутакси да се откаже и от народността си, и от името си, и от отечеството си“ – говореше той. Разбира се, че сичкото това е свещена истина. Земете за пример Яна Касабяна, д-р Протича, Д-р Атанасовича, г-на Петреска и пр., и пр., и пр. Тука сме длъжни да кажем, че тия личности се считат за най-първи български патриоти, които представляват народът ни и народността ни в Ромъния. А я попитайте тия български патриоти, знаят ли български, говорят ли в къщята си български и учат ли децата си български? Ние ви уверяваме, че техният патриотизъм не изляза из границата на тяхната собствена личност и че тяхното патриотическо сърце тупка само тогава, когато се наяде и напие на 11 майя и когато го похвалят в някой български вестник за неговите бъдещи пожертвования и за неговото бъдеще духовно завещание.

Преди малко време един ромънски българин, който се е родил в Брашов и който се беше овлашил окончателно, ни разказваше следущето твърде печално произшествие. Тоя българин се срещнал преди няколко месеца с един от най-родолюбивите наши букурещки светила в едно публично място и пожелал да му направи малка услуга, т.е. поискал да преведе на ромънски език неговата просба, защото това светило – ако и да живее цели двайсет години в Букурещ – не знае ромънски. „А отде знаеш ти – попитал той, – че аз съм българин? Аз не ща нито да зная за българите. Още веднъж да ми не говориш български.“ Разбира се, че сичкото това зачудило брашовският българин и той замълчал. Когато се свършило заседанието и когато двата приятеля излезли на улицата, то брашовченинът се обърнал към светилото и рекъл му: „Аз съм се родил в Брашов и не отказвам се от народността си; а вие сте дошли из Търново завчера и презирате и името си, и народността си! Това ви не прави чест.“ „Аз се не отказвам от народът си и от народността си –

отговорило светилото, – но аз не желая да знаят власите кой съм и какъв съм.“

Разбира се, че подобни българи вие ще да намерите цели хиляди – от Кубей и до Турну Северин. Но както и да е, а българското отделение на „Левант Таймс“ е излъгано, т.е. то още не познава ромънските българи и техните патриотически стремления. Нека говори кой що ще, а ние ще да кажем, че тия българи са изгубени и че тяхното възрождение е немислимо. Разбира се, че ние говориме тука не за колонистите в Бесарабия и не за ония български синове, които са дошли в последните няколко години в Ромъния да спасят главите си от турските преследования и от правителствените тиранства. Бесарабските българи ще да се държат още дълго време, а ако обстоятелствата на нашето отечество се изменят, то тяхното съществуване ще бъде и съвсем обезпечено; а българските емигранти не са нищо друго освен привременни гости на Ромъния и бъдещи отмъстителители за сичките ония унижения, които са търпели досега и тия сами, и техните нещастни братия.

И така, освен емигрантите, освен колонистите и освен 50–60 български села в съседните княжества сичките други ромънски българи ще да се изгубят окончателно. Да видиме сега в какво положение се намират гореказаните 50–60 села. В тия села не съществуват ни български школи, ни славянско богослужение, ни народно усещание. Ето в какво положение се намират ония 900 000 българи, от които българското отделение на „Левант Таймс“ очаква помощ, съчувствие и участие в българското народно движение. Ние знаеме, че в България няма нито едно село, което да има какво-годе сходство с българските села в Ромъния. Тия села се намират в такова невежество и в такава нравствена бедност, които не може да си представи човек. А кой е крив? – Българското хладнокръвие към сяко общенародно дело и нашите народни предводители, които приемат участие в обществените предприятия само тогава, когато очакват от някого „аферим“ и когато се надяят да извлекат из тях лична полза.

Из сичкото това секи може вече да види, че българските проценти в Ромъния се умяляват и че българската народност одавна вече би дошла до нула, ако в тая страна да не би се преселяли почти ежегодно от 5 до 10 хиляди нови лица. Разбира се, че тия сиромаси се преселяват не от добро и не по своята собствена воля, ако българското отделение на „Левант Таймс“ да ни уверява, че подобни преселения са невъзможни вече, защото турският фанатизъм е угаснал и защото Россия е станала безопасна страна(?). Тоя вестник ни разказва, че старите еничерски времена

са преминали вече, че турският фанатизъм е изгубил вече своето значение и че европейската цивилизация е пуснала дълбоки корени в империята. „Благодарение на цивилизацията и на изменението на политиката – говори той – християнските народности в Турция няма вече да се страхуват от мусюлманският фанатизъм и от руското нахлуване (нашествие).“

Както щете, а ние мислиме и за тия неща съвсем другояче. Освен това, ангелизо-българският вестник ни уверява, че после 1860 година българите не смеят вече да оставят своите земи и да се преселяват в чуждите държави, а ние знаем, че даже и в 1873 година из Видинското окружие се преселиха в Сърбия цели две села заедно с добитъкът си и с покъщнините си. Ние се съгласяваме с „Левант Таймс“, че в последните десет години не са станали важни и големи преселения; но в това също време ние имаме достатъчно факти да го увериме, че България губи почти ежегодно от 5 до 10 хиляди работника.

Единственото различие между по-напредните и между днешните преселения се заключава в това, че тогава се преселяваха цели села, а сега се преселяват само здрави и работни мъже. Преди няколко недели нашият видински дописник ни явяваше, че в тамошните крайове се турчат голямо множество момичета и че никакви убеждавания и никаква сила не може да ги накара да се откажат от своите намерения. Едни мислят, че сичкото това произхожда от туй, че българите в тия крайове са деморализирани; други обвиняват турците и техните насилия; а трети ни уверяват, че главните виновници в тия произшествия са чорбаджиите и духовенството, които не мислят за нищо друго освен за своите лични интереси и за своят кеф. Разбира се, че ни едно от тия убеждения не е вярно.

Ако българският народ се не постарее да поправи колкото се може по-скоро своето економическо положение, то неговата участ е незавидна. А може ли да се поправи това положение? Нека говори кой що ще, а ние ще да кажем, че само политическата независимост е в състояние да поправи работите и да ни даде гаранция за бъдещето съществуване на българският народ. Сичко друго е напразно.

Независимост, г. IV, бр. 28, 27 април 1874 г.

КРАЙ

Източник: Словото
Набиране: Христо Ценов

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/7377>]